

SAMTALSSTÖD FÖR RUNDABORDSSAMTAL

Rädda Barnen

Metodstöd för lokal politisk påverkan

Samtalsstöd för rundabordssamtal

Rätten till meningsfull fritid

Förslag på upplägg för samtalet:

Hälsa välkommen

En kort inledning

För att sätta samtalet i ett sammanhang, inled med att berätta att:

- Syftet med samtalet är att diskutera kommunens arbete kring rätten till meningsfull fritid.
-
- Rädda Barnen arbetat i flera decennier med barn i socioekonomisk utsatthet och barns rättigheter oavsett ekonomiska hemförhållanden.
- Ni bjudit in till samtalet utifrån Rädda Barnens nya rapport "Missing out" som presenterades den 18 mars och att ni kommer berätta kort om den (se sammanfattning nedan).
- Återkommande teman i rapporten, utifrån barn och ungas egna berättelser, är att knappa ekonomiska resurser står i vägen för bland annat barns rätt till meningsfull fritid och rätten till utbildning
- Att Rädda Barnen ser ett tydligt behov av att kommunen kartlägger tillgången till meningsfull fritid, föreslår åtgärder för att stärka alla barns tillgång till meningsfull fritid samt följer upp eventuella åtgärder. I allt detta bör barn vara delaktiga och ha inflytande.

Berätta om rapporten

Berätta kort om rapporten och dess slutsatser utifrån sammanfattningen nedan. Välj gärna ut ett par citat ur rapporten som ni tycker är särskilt talande och läs upp dem först eller spela upp "Citat från Missing out" som finns på webben och är inlästa av de unga rådgivarna i rapporten.

Kom ihåg att skicka länk till rapporten till deltagarna innan och ha gärna ett eller två exemplar av rapporten med er. Rapporten går att beställa i tryckt format för alla lokalföreningar via Rädda Barnens webshop - ni behöver vara inloggade.

Led samtalet

Led samtalet utifrån öppna diskussionsfrågor. Se kommande underlag för stöd.

Sammanfatta samtalet:

En viktig del är att avsluta samtalet på ett bra sätt. Upprepa gärna det som blev sagt och ta i kan ta stöd i följande frågor:

- Har politiken under samtalet lovat att något ska göras i frågan om barns tillgång till meningsfull fritid i kommunen? Om ja, summera det högt så att alla deltagare tar del av löftet och sätt en tid för när det ska följas upp.
- Finns det frågor som kom upp som kommunen ville titta närmare på?
- Finns det kunskapsluckor där vi på Rädda Barnen kan bidra med kunskap och underlag för det fortsatta arbetet?
- När ska Rädda Barnen och politiken ses igen och prata vidare om dessa frågor?

Avslutning

Tacka för samtalet och betona att Rädda Barnen finns tillgängliga för att fortsätta arbetet tillsammans med de politiska företrädarna.

Påminn om att ni kommer följa kommunens arbete kring barns rättigheter noga och att Rädda Barnen vill:

- att kommunen ska kartlägga tillgången till fritidsaktiviteter för barn i kommunen
- och att kommunen ska använda metoder för att arbeta med barns delaktighet och inflytande i samband med kartläggning, planering eller utformning av fritidsaktiviteter i kommunen.

Samtala om rätten till meningsfull fritid utifrån rapporten ”Missing out”

Vad gäller kring rätten till meningsfull fritid?

Enligt barnkonventionen artikel 31 har alla barn rätt till en meningsfull fritid. Rätten till lek, vila och fritid är avgörande för en bra uppväxt och en god fysisk och psykisk hälsa. Fritidssysselsättningarna ska vara anpassade till barnets ålder. Staterna ska särskilt uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till olika fritidssysselsättningar, inklusive kulturella och konstnärliga verksamheter. I Sverige pratar vi ofta om denna artikel i formen av rätt till en meningsfull fritid.

Idag är tillgången till meningsfulla fritidsaktiviteter i form av organiserad föreningsidrott, kulturskola och öppna aktiviteter väldigt ojämlik. Allt för många barn står utanför. Alla barn ska ha tillgång till meningsfulla aktiviteter på fritiden.

Vad vet Rädda Barnen om barns erfarenheter och livsvillkor?

I Rädda Barnens rapport ”Missing out” lyfts temat fritid tydligt fram av barn och unga som en svårighet när man har ont om pengar. Alla barn har rätt till en meningsfull fritid. Ändå vet vi från andra undersökningar att tillgången till fritidsaktiviteter är mycket ojämlik. Barnen i rapporten betonar värdet av fritidsaktiviteter för att må bra, för god hälsa, för att vara en del av en gemenskap och ett positivt socialt sammanhang. De lyfter särskilt föreningsidrotten. De uttrycker också att terminsavgifter är ett hinder för många barn att kunna delta i strukturerade fritidsaktiviteter.

I fokusgrupperna är det också många som beskriver värdet av de kostnadsfria aktiviteterna och mötesplatserna som finns, såsom till exempel fritidsgårdar, och aktiviteter ledda av civilsamhällesorganisationer i området.

- Enligt statistik från Riksidrottsförbundet deltar 85% av barnen i åldern 7–12 år i områden med ”goda socioekonomiska förutsättningar” i föreningsidrott, medan endast 37% av barnen i områden med ”stora socioekonomiska utmaningar” deltar.
- Statistik från Kulturrådet visar samma tendens för kulturskolans verksamhet. Barn i socioekonomisk utsatta områden är däremot överrepresenterade när det gäller fritidsaktiviteter på öppna mötesplatser som fritidsgårdar, bibliotek och öppna hallar.

Denna ojämlika tillgång till olika typer av fritidsaktiviteter stärks även i rapporten Ung livsstil, som genomfördes 2021 i samverkan mellan fritidsförvaltningen i Malmö och forskare från Södertörns högskola.

En [ny Sifo-undersökning om Barnfamiljers ekonomiska svårigheter](#) från mars 2024 som genomförts på uppdrag av Rädda Barnen, Hyresgästföreningen, Röda Korset och Majblomman visar att:

- Cirka varannan ensamstående förälder med inkomst under 29 500 före skatt har haft svårt att ha råd med fritidsaktiviteter till barnen senaste sex månaderna.
- Endast 5-6 procent av föräldrarna (i samtliga inkomstgrupper) anser att tillgången är god till organiserade och regelbundna fritidsaktiviteter som är gratis eller har låga avgifter. Den låga tillgängligheten drabbar särskilt barn i familjer med låga inkomster.

Sifo-undersökningen från 2024 visar även att barnfamiljer med lägre inkomst fått ett allt tuffare ekonomiskt läge jämfört med undersökning från 2023. Bland annat ser man att:

- Andelen som har blivit betalningsskyldiga och behövt låna pengar till grundläggande utgifter har ökat för barnfamiljer med lägre inkomster jämfört med 2023.
- Drygt 4 av 10 av ensamstående föräldrar och 3 av 10 av sammanboende föräldrar är oroliga för att ens ekonomiska situation påverkar barnens behov och mående
- Cirka varannan ensamstående förälder med lägre inkomst (under 29500 före skatt) har svårt att ha råd med grundläggande behov för barnen: att ha råd med näringsrik mat, köpa nya kläder och att ha råd med fritidsaktiviteter.
- 4 av 10 ensamstående föräldrar och två av tio av sammanboende föräldrar skulle som mest klara av ökade utgifter på 1.000 kronor innan det blir svårt att betala räkningarna. Det pekar på en kraftig försämring jämfört med förra året då det var 32 procent av ensamstående och 9 procent av sammanboende som uppgav samma svårighet.

Det tuffare ekonomiska läget för barnfamiljer med låga inkomster gör det ännu viktigare att se till att alla barn har möjlighet att delta i meningsfulla fritidsaktiviteter, oavsett familjens ekonomiska situation.

Rädda Barnen ser därför sammanfattningsvis att man behöver arbeta både för en mer inkluderande föreningsidrott och för kompletterande öppna fritidsverksamheter där kultur, demokrati och barns möjlighet att vara med att forma aktiviteterna är viktiga delar.

Barns delaktighet och inflytande

Enligt barnkonventionen har varje barn rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör barnet. Det omfattar även barns delaktighet och inflytande i beslutsfattande som påverkar barnets rättigheter, till exempel i besluten som fattas i kommunen.

Barns rätt till delaktighet och inflytande i beslutsprocesser kan tillgodoses på många olika sätt. Några exempel är medborgardialoger, ungdomspaneler, referensgrupper, enkätundersökningar eller djupintervjuer. Kommunen behöver ta hänsyn till barnets ålder, mognad och funktionsförmåga i valet av metod.

Vad vill Rädda Barnen?

För att stärka en mer jämlik tillgång till rätten till meningsfull fritid vill Rädda Barnen att

- Kommunen kartlägger barns tillgång till meningsfull fritid i kommunen. Hur ser läget ut? Vilka barn har tillgång, vilka inte?
- Kommunen arbetar för att tillgängliggöra föreningsidrotten i kommunen (till exempel genom ekonomiskt stöd eller samarbete med föreningsidrott och civilsamhälle).
- Kommunen arbetar för att fritidsaktiviteter på öppna mötesplatser så som fritidsgårdar, bibliotek och idrottshallar prioriteras (till exempel genom ekonomiskt stöd till och samverkan mellan kommun, föreningsidrott och civilsamhälle).
- Kommunen prioriterar fritidsaktiviteter för barn även under lov och helger.
- Kulturskolan ska vara avgiftsfri.
- Avgiftsfri kollektivtrafik för att barn ska kunna ta sig till aktiviteter även på lov, kvällar och helger.

Diskussionsfrågor:

- Har kommunen gjort en kartläggning av barns tillgång till meningsfull fritid?
- Hur ser det ut?
- Vilka barn har bättre och sämre tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter?
- Hur arbetar kommunen för att se till att alla barn får ta del av en meningsfull fritid?
Hur ställer man sig till Rädda Barnens förslag? (se ovan)
- Hur arbetar kommunen för att barns delaktighet och inflytande ska stärkas när det gäller politiska beslut som rör barn i kommunen?

Sammanfattning av rapporten

”Ibland på fritids åker man på utflykt. Så man är missing out. Nästa dag pratar alla om det. Det är jobbigt.” Så beskriver en ungdom hur det var att inte ha råd att gå på fritidshem. Citatet återfinns i Rädda Barnens nya fördjupningsrapport som beskriver barn och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter.

Rädda Barnen har arbetat med att motverka barnfattigdom under lång tid. Vi sprider kunskap, bedriver aktivt påverkansarbete gentemot beslutsfattare och genomför direkta insatser för barn och deras familjer.

I Rädda Barnens rapport *”Missing out” – Barn och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter* delar barn och unga som bor i områden där barnfattigdomen är hög, med sig av erfarenheter och perspektiv på ekonomiska hinder i vardagen.

I korthet visar rapporten att:

- Barn och unga känner av föräldrarnas ekonomiska svårigheter och de uttrycker ett stort ansvarstagande i förhållande till familjens ekonomi.
- Ekonomiska svårigheter hindrar barn att delta i aktiviteter på fritiden såväl som i skolan. Det kan handla om att behöva sjukskriva sig från klassresan, att inte kunna gå på fritidshem eller inte kunna delta i en organiserad fritidsaktivitet med kompisar.
- Ekonomiska hinder i sociala sammanhang kan innebära en rädsla för att exkluderas socialt.
- Barn hanterar och bemöter ekonomiska svårigheter på olika sätt. Barn uttrycker olika strategier såsom att stötta varandra i den närmsta kompiskretsen. Men det förekommer också känslor av skam och försök att dölja varför de inte kan delta och följa med jämnåriga på aktiviteter.

Rapporten visar att det finns flera ekonomiska hinder som står i vägen för barns rätt till en meningsfull fritid och kostnadsfri utbildning, vilket flera andra studier också visat. Rättigheter som gäller alla barn, enligt barnkonventionen som är lag i Sverige. Barn som inte får sina rättigheter tillgodosedda på grund av ekonomiska skäl, blir diskriminerade enligt artikel två i barnkonventionen.

Rapporten bygger på fokusgruppintervjuer

Rapporten bygger på fem fokusgruppintervjuer tillsammans med 77 barn och unga i åldern 10–19 år. Barnen bor i tre olika län och i fem bostadsområden där 50–75 % lever med låg ekonomisk standard och det finns stora socioekonomiska utmaningar, enligt siffror från SCB. Fyra barn har också varit ”unga rådgivare”. De har varit delaktiga i framtagandet av rapporten, och bidragit med sina analyser för att stärka och tillvarata barns kunskap om sin verklighet. Rapportens huvudresultat styrks av tidigare forskningsstudier och statistik. Se källhänvisningar i rapporten.

Rekommendationer

Enligt artikel fyra i barnkonventionen ska staten till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att säkerställa barns ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det ställer höga krav på beslutsfattare i Sverige. I rapporten riktar vi rekommendationer till beslutsfattare på nationell, regional eller lokal nivå för att stärka barns rättigheter inom skola, fritidshem och meningsfull fritid.

Hela rapporten hittar du på: raddabarnen.se/missing-out